

ЙОРДАН РАДИЧКОВ ТЕНЕЦ

chitanka.info

*Моля да поставяте ударението
на последната сричка — **тенѐц**.*

Тази история започна със свалянето на снега от покривите. През последните дни валя непрекъснато, снегът затрупа всички пътища, никъде вече не се виждаше следа от пъртина. Нощем се чуваше лисичи лай и пукот в церовите гори — дърветата се пукаха от студ. Замръзналите воденици млъкнаха, реката се обтегна мъртва между белите си брегове. Пъстра сойка си размаха крилете и се втурна към един забравен мамул; щом го удари с човка, мамулът подскочи, плесна я и ѝ заципа краката. Господ да те убие!, разпищя се сойката и почна да се блъска с криле в клопката.

От къщата излезе човек и отиде да прибере сойката. Какви думи, какво нещо не му издума тя, на той не и обърна никакво внимание, а нагласи отново клопката и отнесе птицата в къщата. Жена му бе турила разбой (нашите казват разбой на тъкачния стан), седеше в разбоя и тъкмо сменяше совалките. Хвана ли се? — попита жената. Хвана се — каза селянинът и пусна птицата. Тя се заби веднага в разбоя и изпокъса сума нишки. Да мааш това оттука! — каза жената и мъжът, като погледа, погледа, хвана сойката и я захлупи с едно кошле зад печката. Птицата се поблъска в кошлето, покреця, после стихна и до вечерта зъб не обели. Мъжът запуши и каза, че ще отиде да дои кравата, но жената не го чу, защото бе раздвижила простата тъкачна фабрика: туп-туп, туп-туп! Той взе ведрото и излезе навън, сподирен от облак пара. И тъкмо тук се случи нещо неочаквано: ведрото внезапно се изскубна от ръката и тръгна направо към обора. Селянинът поиска да извика, но остана с отворена уста и подир мигновено колебание се спусна след ведрото. Видя го как отвори вратата на обора и когато пристигна там, ведрото беше под кравата, млякото цвъртеше в него и вдигаше бяла пара. Брех, майка му стара!, каза си селянинът и бая време се почесваше по врата, защото селянинът, когато иска да раздвижи мисълта си и да разреши нещо извънредно сложно, трябва непременно да се почеше по врата. Та той се почеса, почеса, каза: Това не е вярно! и излезе навън да вземе студен въздух. Докато се почесваше навън и

вдишваше студения въздух, ведрото, пълно с мляко, мина край него и тръгна към къщата. Селянинът заситни подире му и ведро, и човек влязоха вътре. Ведрото се качи само на печката, после някой отвори вратата на печката и стъкна огъня с машата. Той го разпали с духане, тури още малко дърва и затвори. Не може да бъде!, каза си селянинът и отиде да надникне в кошлето, сякаш сойката можеше да му каже нещо. Сойката обаче мълчеше.

Човекът се повъртя в къщи и сред тупането на разбоя долови попукването на гредите, затуй реши да се качи на покрива и да срине снега от него. Дървенията бе стара, проядена отдавна от мушликата, и той се боеше, че няма да може да издържи тежкия товар от сняг. По съседните покриви някои вече се бяха накачили и чистеха снега, привързани с въжета за комините. Нашият човек също се качи горе, върза се за комина и тъкмо се канеше да почне да работи с лопатата, когато видя, че снегът сам си тръгна по покрива. Той се свлече безшумно, после нещо мина отгоре, та като с език почисти циглите. Някакъв сипкав глас от съседната къща го питаше как тъй снегът сам е паднал от покрива, а селянинът му каза, че не знае. Съседите си оставиха работата и всички, както бяха навързани по комините, седнаха да коментират как именно снегът сам е паднал от покрива.

Той не бе стръмен. На един от съседите покривът му къде-къде бе по-стръмен, но снегът бе залепнал за него и не искаше да се мръдне, та оня трябваше да го сече с лопатата. Ако беше в циглите работата, циглите и на двамата бяха едни и същи, по едно и също време ходиха в цигларната. Докато всички говореха за тая история, нещо мина под стрехите и сякаш отрязва с нож всичките ледени шушулки. Макар че видяха това, съседите не повярваха на очите си. Човекът, дето седеше на покрива, също тъй не повярва на очите си. Той пак се почеса по врата и тогава чу как жена му тъче долу на разбоя: Туп-туп, туп-туп! Сигурно с тоя разбой е разтърсила къщата, си каза човекът и тръгна да слиза от покрива. Той стигна до онуй място, дето бе подпрял стълбата.

Стълбата обаче я нямаше там. Видя я да върви през двора, подпря се на листника и щом се подпря, снежната гугла от горе се разхвърча на всички страни, листовниците почнаха да се премятат и да се изтръскват сами от снега. Овцете излязоха от кошарата и взеха да бръстят сухата шума. Не може да бъде!, каза си селянинът, клекнал на покрива. Стълбата се върна отново и се подпря на стряхата. Човекът се

спусна бързо по нея и отиде да види листника, но не успя да стигне до него, защото видя как брадвата започна да сече сама дърва на дръвника, насече цяла купчина, купчината се повдигна и тръгна към къщата.

Човекът не посмя да каже отново, че това не е вярно. Нещо се бе появило в къщата му, шеташе из двора, после го видя, че отиде в градината и изгърси снега от овошките. Може би е болест, помисли си селянинът. Той изведнъж се разтревожи, щом се сети за болест, и изтича да види кравата и свинята, овцете и кокошките. Не беше болест. Ако е чума по добитъка и птиците, тя обикновено стои зад къщата и проплаква, защото се бои от кучетата. Холерата се обажда с гласа на дървесната жаба, но това е само през лятото. Може би е някоя нова болест по хората, дето още не ѝ знаем името!

Селянинът попипа челото си — то беше влажно и топло. Премина бързо през двора и влезе в къщата. Щом затвори вратата, нещо зад него я отвори и пак я затвори. Той гледаше с тревога жена си, тя мятеше совалката и тъчеше — туп-туп, туп-туп. Добре ли си?, попита я селянинът, а тя му каза: Кво ще съм добре, изскубах си жилите от теглене на това бърдо! Освен разбоя усети, че и нещо друго тупаше в ушите му.

Чумата знам, че реве зад къщата, каза селянинът, но не знам заушката като каква болест е. Че и тя като чумата, каза жената, само че не реве, ами си преправя гласа и вика. Тя ще си преправи гласа като гласа на брат ти и ще повика под прозореца: Иване, Иване бе, тука ли си? Ти като чуеш, че е брат ти, ще кажеш: Тука съм, и веднага те хваща заушката. Лани Еленка я беше повикала така, ама с гласа на етърва й. Па те с етърва си много се немаха, та Еленка се зачудила за какво ли ще я вика етърва й. А ето за какво било! И си ляга жената от заушка сума време... Що питаш! Питам, каза човекът, сетил съм се, затова питам. Ти вместо за заушката да се беше сетил да нахраниш свинята, ще строши кочината!

Ще я нахраня, каза селянинът и отиде да нахрани свинята, но за малко не изпусна котела с храната ѝ, защото видя как сламата вървеше сама от купата и отиваше да направи постилка на свинята. Изпод сайванта дойде желязната вила, разстла равномерно сламата и пак излезе от кочината. Селянинът се отмести, да не би вилата да го промуши, но тя не му обърна никакво внимание, а отиде и застана

отново на старото си място. Една сойка прелетя с крясък право към клопката, клъвна мамула, мамула я перна и ѝ заципа краката. Сойката почна да се бие в клопката много отчаяно, освободи се най-последно, но вместо да отлети, тръгна към къщата, отвори вратата и влезе вътре. Човекът се спусна подире ѝ и видя как влезе под кошлето. Още една ли се хвана?, попита жена му от разбоя и остави совалката.

Мъжът ѝ мълчеше. Тя излезе от разбоя, разкърши се и го прокле: Господ да го убие тоя разбой, схванах се цялата! Слушай, жено, извика мъжът внезапно. Слушай, жено... Той не можа да продължи повече и седна на стола, като известно време само похълцваше. Жената се сациса, плесна с ръце, загреба вода и му я плисна в лицето, той се разтърси, престана да хълца, лека-полека си възвърна говора.

И едно по едно разказа всичко, което се бе случило през деня — от доенето на кравата до втората сойка. Щом той каза „сойка“ и птиците чуха името си, почнаха да викат изпод кошлето що сили имат, ха-ха! ха-ха! Не си добре, каза жената, ами вземи да легнеш, сега ще ти туря топла тухла на краката. Тя му тури топла тухла на краката и отиде да донесе вода от кладенеца. Кога се върна, изтърва кобилищата още на прага, защото видя мъжа си да седи в леглото и да гледа втренчено разбоя. Разбойт работеше равномерно, движеха се нищелки и нишки, совалката се мяташе наляво и надясно, бърдото удряше чевръсто платното. Ха-ха-ха!, викаха сойките изпод кошлето.

Жената се прекръсти, после прекръсти и мъжа си, най-последно прекръсти и разбоя, но той не спря, а продължи да тъче равномерно: туп-туп, туп-туп! Боже! Удари се жената по челото, това е тенец!

Тенец ли!, скочи мъжът. Що не ми каза по-рано, че е тенец, ами ми изскочиха всичките ангели! Той направи няколко движения с ръка, като че прибираще отново ангелите си, а сойките пак почнаха да се смеят под кошчето: ха-ха, ха-хаааа!

Синкав здрач надникна в прозорците и януарският студ със замах изрисува всички стъкла.

Вероятно ще попитате какво е тенец! Тенецът е човек, който след смъртта си не отива никъде, а остава при нас. Този тенец, дете сега тъчеше в разбоя, някога е бил също човек, може би преди сто, може би преди петстотин години.

Но ето че разбойт спря, вратата се отвори и затвори, мъжът и жената помислиха, че тенецът си е отишъл. Той обаче се върна отново;

всъщност те не го видяха, а видяха как се отвори вратата и вътре влезе едно кокоше перо. Той бе ходил за кокоше перо, та да смени старото перо на совалката, защото не придържаше добре телта. Виждаш ли, каза жената, аз цял ден се мъча с това кокоше перо, па се не сещам да взема друго, а той се сети! Ще се сети, каза мъжът, да не е като тебе глупав да не се сети!

По-нататък.

По-нататък мъжът разправяше, че те си легнали с жената, а тенецът останал да тъче в разбоя. Той тъкал през цялата нощ и било доста приспивно всичко: туп-туп, туп-туп... но по едно време сойките се разпищели под кошлето, селянинът се събудил и кога гледа, нещо повдига завивката откъм жена му. Ай да му се не види!, рекъл си селянинът, тоя тенец да не вземе да се набута в леглото!, и смушкал жена си. Що ме будиш?, попитала жената. Да няма някой при тебе?, попитал на свой ред селянинът. Ама, че си щур!, рекла жена му и пак заспала.

Той обаче не мигнал до сутринта. Вярно е, че съм малко щур!, си признал селянинът наум. Ако тенецът дойде в леглото, тогава няма да бъде в разбоя! Само веднъж той прекъснал работата си, отишъл до печката, та да хапне малко варена царевица. За няколко нощи тенецът изтъкал разбоя, а после седнал да влачи кълчища. Селянинът ми разказваше, че съвсем се успокоил за жена си и разбрал, че тенецът не е такъв човек, та да посегне. Доста дълго време го следял дали ще посегне, но той не посегнал, ами си гледал работата и нито за миг не се спирал.

Историята с тенеца много ме интересува. Попитах селянина дали и аз мога по някакъв начин да го накарам да влезе в къщата ми и да свърши някоя и друга работа. Ами че разбира се!, ми каза селянинът. Хвани една сойка и свари ведро царевица, тенецът ще дойде. Само че ще оставиш някаква работа, та да знае какво да прави, като влезе в къщата ти.

Хванах сойка с прочутата клопка с мамул, сварих царевица, оставих хартия и пишеща машина на масата и чакам да дойде тенецът. Него обаче го няма. Чувам съседа, че реже дърва с бичкия, и отивам да го попитам отново, но съседа го няма на двора. Той излезе от обора и ми вика: Ти сигурно си дошъл за тенеца? Признавам, че съм дошъл за него. Не бой се, казва ми селянинът. Той ей сега рязва дърва с бичкията,

ще свърши сигурно още някоя работа и ще отиде. А докато той отиде, ти ела с мен да браконьерствуваме.

И вземаме ние двамата с него една ласа и отиваме в нивите да ловим яребици. Яребиците дълбаят снега и се завират под него да пасат жита. Направихме клопка с лесата, поизмръзнахме доста от чакане, но хванахме три яребици. Селянинът ги раздели така: Една за тебе, вика, една за мене и една за тенеца. Не е удобно дип да го храня само с варена царевица! После ние се прибрахме и преди още да вляза в къщи, чувам сойката да се смее под кошлето: ха-хаааа. Нямаме представа колко голяма бе изненадата ми, когато видях, че пишещата машина работеше сама на масата. Тя тури точка и млъкна, нещо отвори и затвори вратата.

Седнах и на един дъх прочетох написаното от тенеца. Докато ние със селянина ловяхме яребици, тенецът седнал и написал на машината разказ за тенеца. Позволявам си да го поднеса на читателя тъй, както е написан от самия него, заедно с молбата да произнасяме правилно името му, като поставяме ударението на последната сричка — *тенèц*. И от тоя ден се родих, драги читателю, защото тенецът ми пише всичките работи, а през това време аз си живея живота.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.